

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

5

WCZORAJ
I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń

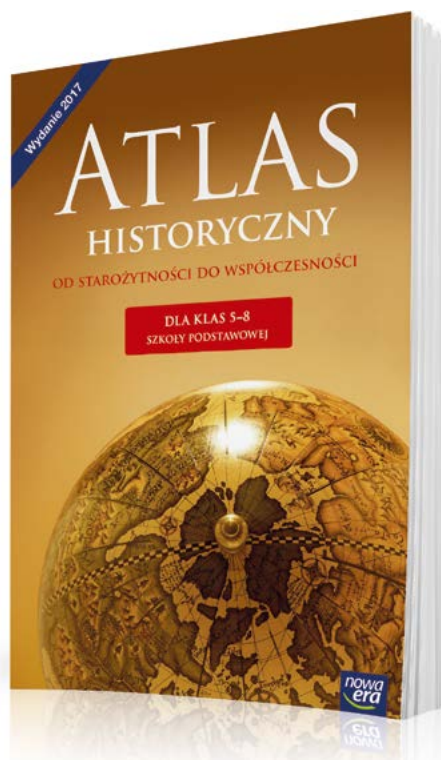
DO HISTORII
DLA KLASY PIĄTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

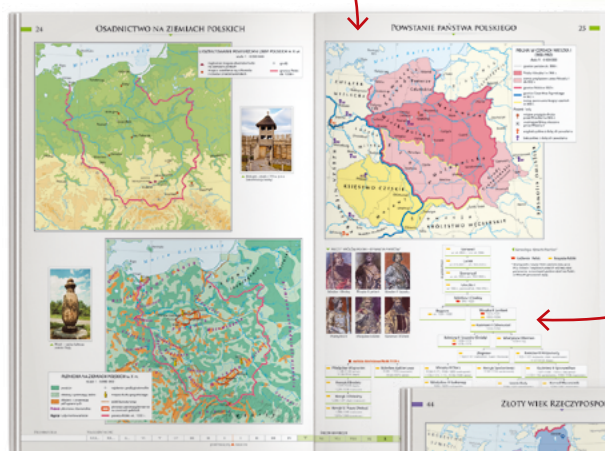
nowa
era

Atlas historyczny

Atlas *Od starożytności do współczesności* to nieoceniona pomoc w nauce historii w klasach 5–8 szkoły podstawowej. Ułatwia kształcenie ważnej umiejętności przedmiotowej – lokalizacji czasowo-przestrzennej wydarzeń historycznych z dziejów Polski, Europy i świata.

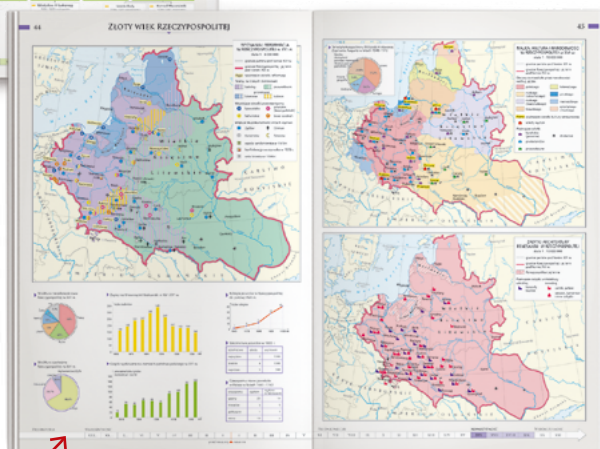

Około 200 czytelnych map, które prezentują najważniejsze wydarzenia i zjawiska polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturalne.

Dodatkowe informacje w postaci danych statystycznych, zdjęć, rysunków i schematów.

Oś czasu pozwala umiejscowić dane wydarzenia w określonym momencie historycznym, wspierając rozwój umiejętności związanych z posługiwaniem się chronologią.

5

WCZORAJ
I DZIŚ

Bogumiła Olszewska
Wiesława Surdyk-Fertsch

Zeszyt ćwiczeń

DO HISTORII
DLA KLASY PIĄTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

*nowa
era*

Twoje mocne strony

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem do historii dla klasy piątej szkoły podstawowej *Wczoraj i dziś* dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii w klasie piątej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 877/2/2018

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujemy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2018
ISBN 978-83-267-3321-5

Redakcja merytoryczna: Tomasz Bach, Paweł Niewiadomy. **Redakcja językowa:** Aleksandra Bednarska.
Nadzór artystyczny: Kaia Juszczyk. **Opieka graficzna:** Ewa Kaletyn. **Projekt okładki:** Maciej Galiński.
Projekt layoutu: Ewa Kaletyn, Paulina Tomaszewska. **Opracowanie graficzne:** Grażyna Truchlińska, Maciej Galiński, Ewa Kaletyn, Klaudia Jarocka, Agata Knajdek. **Ilustracje:** Ewelina Baran, Elżbieta Buczkowska, Marta Długokęcka, Zuzanna Dudzic, Wioleta Herczyńska, Przemysław Kłosin, Marek Nawrocki, Daniel Rudnicki, Ewa Sowulewska. **Fotoedycja:** Paulina Łukaszewska. **Mapy:** Zespół kartograficzny NE.
Realizacja projektu graficznego: Mateusz Wysiecki.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Archiwum Nowej Ery: s. 12, 90, 94, 105, 108, 117, 123, A. M. Cieszewscy s. 92 (kwatery); **BE&W:** s. 73 (chłopi), BE&W NEWS/Piotr Jaczewski s. 89 (Marzanna), BE&W STOCK/Wojciech Wójcik s. 85 (Pelplin), 92 (dwie kwatery), AKG s. 21 (wazon), AKG Images/British Library s. 69, Alamy s. 13 (gwiazda), 17 (pismo klinowe), 19 (Champollion), 21 (piramida), 48 (bazylika, stadion), 55, Cameraphoto/AKG Images s. 82 (Benedykt), Heritageimages/Ann Ronan Pictures s. 19 (kamień), Heritageimages/CM Dixon s. 40 (Oktawian), Heritageimages/The Art Collector s. 40 (Cezar), Ullsteinbild s. 112; **Dawid Lasociński** s. 101; **East News:** Album s. 65, 73 (kucpcy), Muzeum Narodowe w Krakowie (OKŁADKA); **FORUM:** FoKa s. 95, Wojciech Wójcik s. 92 (kwatery); **Gallo Images Poland/Getty Images:** Corbis/Historical Picture Archive s. 57, De Agostini/G. Dagli Orti s. 76 (wieniec), 73 (rycerze), De Agostini/G. Dagli Orti/DEA s. 51, Giuseppe Zanoni s. 17 (pismo łacińskie), Leemage s. 73 (mnisi), Richard T. Nowitz s. 13 (Tor), UIG/Prisma s. 76 (pojedynek); **Panthermedia** s. 55; **PAP/CAF/Piotr Kowalczyk** s. 89 (długus); **Photo Power/Bridgeman Images:** s. 82 (Franciszek), Buyenlarge Archive/UIG s. 76 (prezentacja), Musee Archeologique, Chatillon Sur Seine s. 21 (koto), Christie's Images s. 82 (Dominik); **REPORTER/Wojciech Stróżyk** s. 85; **Shutterstock:** s. 13 (menora), 21 (jedwab), 48 (łuk), 55, 79 (Sukiennice), 89 (pisanki), Bartłomiej Magierowski s. 79 (ratusz), Yuri Yavnik s. 14; **Thinkstock/Getty Images:** s. 17 (hieroglify), 79 (barbakan).

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

Druk i oprawa: Walstead Central Europe

SPIS TREŚCI

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Pierwsze cywilizacje

1. Życie pierwszych ludzi	4
2. Miasta-państwa Mezopotamii	7
3. W Egipcie faraonów	9
4. W starożytnym Izraelu	12
5. Cywilizacje Indii i Chin	14
6. Od hieroglifów do alfabetu	16
• Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	18
Podsumowanie	20

II Starożytna Grecja

1. Demokratyczne Ateny	22
2. Sparta i wojny z Persami	24
3. Bogowie i mity	26
4. Kultura starożytnej Grecji	29
5. Imperium Aleksandra Wielkiego	32
• Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros? ...	34
Podsumowanie	36

III Starożytny Rzym

1. Ustrój starożytnego Rzymu	38
2. Imperium Rzymskie	41
3. Życie w Wiecznym Mieście	44
4. Dokonania starożytnych Rzymian	46
5. Początki chrześcijaństwa	49
• Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak	52
Podsumowanie	54

IV Początki średniowiecza

1. Bizancjum w czasach świetności	56
2. Arabowie i początki islamu	59
3. Nowe państwa w Europie	62
4. Konflikt papieża z cesarstwem	64
5. Wyprawy krzyżowe	66
• Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	68
Podsumowanie	70

V Społeczeństwo średniowiecza

1. System feudalny	72
2. Epoka rycerzy	74
• Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	76
3. Średniowieczne miasto i wieś	78
4. Kościół w średniowieczu	81
5. Sztuka średniowiecza	84
Podsumowanie	86

VI Polska pierwszych Piastów

1. Zanim powstała Polska	88
2. Mieszko I i początki Polski	90
3. Polska Bolesława Chrobrego	92
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	95
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	97
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	100
• Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?	102
Podsumowanie	104

VII Polska w XIII–XV wieku

1. Rozbicie dzielnicowe	106
2. Zjednoczenie Polski	108
3. Czasy Kazimierza Wielkiego	110
4. Unia polsko-litewska	113
• Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko?	116
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	118
6. Monarchia stanowa w Polsce	120
Podsumowanie	122

V. Społeczeństwo średniowiecza

1 System feudalny

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H5CR26

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Wasal to

- A symbol nadania lenna.
- B osoba otrzymująca lenno od seniora.
- C władca przekazujący ziemię w lenno.
- D osoba stojąca na samym szczycie drabiny feudalnej.

2 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Struktura zależności między seniorami i wasalami w średniowieczu nazywana jest drabiną feudalną.	P	F
Ta sama osoba mogła być jednocześnie wasalem i seniorem.	P	F
Na szczycie drabiny feudalnej stali rycerze.	P	F
Duchowieństwo nie podlegało sądom królewskim, lecz własnym sądom kościelnym.	P	F

3 Uzupełnij tekst, wykorzystując wyrażenia z ramki. Użyj ich w odpowiedniej formie. Jedno z nich jest niepotrzebne.

przywileje, hołd, władca, stany, obowiązki

W średniowieczu początkowo obowiązywała zasada, że państwo jest prywatną własnością _____. Przyznawał on poszczególnym grupom społecznym szczególne uprawnienia, czyli _____. Doprowadziło to do wykształcenia się _____ społecznych. Były to grupy ludności posiadające określone prawa i _____.

4 Przyjrzyj się przedstawionym ilustracjom. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Zapisz pod każdą ilustracją nazwę przedstawionego na niej stanu.
- b) Otocz ramką ilustrację przedstawiającą najliczniejszy stan w średniowieczu.

5 Wyjaśnij, jak zmieniło się znaczenie słowa „senior”. Napisz w tabeli, co oznaczało ono w średniowieczu, a co znaczy obecnie.

Znaczenie słowa „senior”	
w średniowieczu	obecnie

★ 6 Wyjaśnij, co oznaczała średniowieczna zasada: *Wasal mojego wasala nie jest moim wasalem.*

2 Epoka rycerzy

Obejrzyj film

docwiczenia.pl
Kod: H59Y5C

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Głównym obowiązkiem średniowiecznych rycerzy podczas wojny było

- A bronienie własnych ziem.
- B chwytanie jeńców i zdobywanie łupów.
- C chronienie państwa i jego mieszkańców.
- D toczenie pojedynków z przeciwnikami.

2 Dokończ zdanie. Otocz kółkiem odpowiedź A albo B i jej dokończenie 1., 2. lub 3.

Za wierną służbę rycerze otrzymywali od

A. władcy	ziemię, którą uprawiali	1. giermkowie.
B. mieszczanina		2. chłopci.
		3. paziowie.

3 Wymień cztery cechy, którymi powinien odznaczać się średniowieczny rycerz.

- _____
- _____
- _____
- _____

4 Wyjaśnij, co oznaczają powiedzenia, które wywodzą się z kultury średniowiecznych rycerzy.

• *kruszyć o coś kopię* – _____

• *rzucić komuś rękawicę* – _____

- 5 Uzupełnij tekst. Wstaw w wolne miejsca właściwe wyrażenia z ramki w odpowiedniej formie. Jedno z nich jest niepotrzebne.

giermek, pasowanie, ostrogi, paż, rycerski, rycerz, władca

Rycerzem mógł zostać chłopiec pochodzący z _____ rodu. W wieku około 7 lat rozpoczął służbę jako _____ ma dworze władcy lub innego rycerza. Po ukończeniu 14. roku życia stawał się _____. Odtąd towarzyszył innemu rycerzowi między innymi w wyprawach wojennych. Gdy wykazał się wierną służbą i odwagą, mógł zostać _____. Następowoło to podczas uroczystości zwanej _____. W jej trakcie nowy rycerz otrzymywał pas z mieczem, a do jego nóg przypinano _____.

- 6 Wpisz w odpowiednie miejsca podane nazwy elementów wyposażenia rycerza.

kopia, miecz, tarcza, zbroja, hełm

- ★ 7 Napisz, kiedy i w jakich okolicznościach zginął Zawisza Czarny.

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład encyklopedii lub słownika biograficznego.

TAJEMNICE

LEKCJA
na szóstkę

Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?

- 1 Przyjrzyj się zamieszczonym ilustracjom pochodzącym z XIV-wiecznej księgi. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Zapisz pod każdą ilustracją właściwy tytuł z ramki.

prezentacja rycerzy, nagrodzenie zwycięzcy, pojedynek

- b) Uporządkuj etapy turnieju rycerskiego we właściwej kolejności. Wpisz w wolne kratki cyfry od 1 do 3.

- 2 Napisz, co spotykało rycerza, który przegrał turniej rycerski.

SPRZED WIEKÓW

- 3 Przeczytaj tekst dotyczący roli heroldów w czasie turniejów. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Rola heroldów podczas turnieju rycerskiego

Przed turniejem herold miał obowiązek sprawdzić herby, uzbrojenie i broń. By nie dopuścić do walki nierycerzy, ponownie poddawał ich badaniom już w trakcie turnieju. Dokonywał szczegółowego przeglądu zdobionych klejnotami rodzowymi hełmów [...] oraz tarcz z herbami. Jeśli hełm z klejnotem, herb i postawa moralna kandydata były bez zarzutu, herold wyrażał zgodę na jego uczestnictwo. Jeśli pojawiły się wątpliwości i zostały potwierdzone lub gdy rycerz dopuścił się czynu nagannego, herold publicznie obwieszczał jego imię. Rycerz musiał odeprzeć zarzuty. Jeśli nie potrafił tego dokonać, okrywał się hańbą. Podczas turnieju herold bacznie [uważnie] przyglądał się walkom i wydawał sąd o zdolnościach rycerskich poszczególnych uczestników. Po turnieju zaś wychwalał czyny zwycięzców, wysławiał ich herby i komentował czyny przodków. Funkcja heroldów cieszyła się uznaniem, oni sami zaś dzięki wykształceniu i pozycji osiągnęli wysoką rangę na dworach i wśród rycerstwa.

Praca z tekstem źródłowym

- a) Wyjaśnij, dlaczego przed turniejem sprawdzano herb i wyposażenie osób, które zgłosiły się do udziału w zawodach rycerskich.

- b) Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Gdy przed rozpoczęciem turnieju pojawiły się zarzuty wobec rycerza, musiał on

- A opuścić turniej.
 B odeprzeć zarzuty.
 C zapłacić karę grzywny.
 D prosić o zastępstwo innego rycerza.

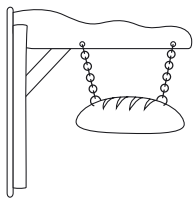
3 Średniowieczne miasto i wieś

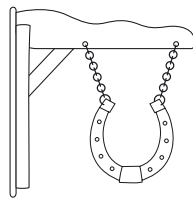
Na dobry początek

1 Wykreśl z diagramu cztery nazwy cechów rzemieślniczych znanych w średniowiecznych miastach. Zapisz je w wyznaczonych miejscach.

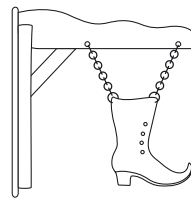
P	S	Z	E	W	C	Y	M	K	O
O	P	I	E	K	A	R	Z	E	K
M	O	K	O	W	A	L	E	S	P
W	G	A	R	N	C	A	R	Z	E

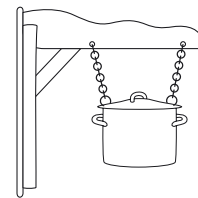
cech

cech

cech

cech

2 Połącz każdą nazwę grupy ludności z odpowiednim opisem. Jeden z nich jest niepotrzebny.

- chłopi •
- rzemieślnicy •
- kupcy •

- zajmowali się uprawą ziemi i hodowlą zwierząt
- w swoich warsztatach wytwarzali i naprawiali przedmioty codziennego użytku
- na należących do nich terenach zakładali nowe miasta i wsie
- utrzymywali się z handlu różnymi towarami

3 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Lokacja to inaczej założenie nowego miasta lub wsi.	P	F
Pierwszych lokacji na ziemiach polskich dokonywano w X wieku.	P	F
Władzę w nowo założonym mieście sprawował wójt.	P	F
Chłopi byli najliczniejszą grupą ludności w średniowieczu.	P	F

4 Napisz pod każdą z ilustracji po dwa właściwe opisy z ramki.

pracownicy najemni, najmniej liczna grupa mieszkańców miasta, najliczniejsza grupa mieszczan, najbiedniejsi mieszkańcy miasta, uprawnieni do sprawowania najważniejszych urzędów, drobni kupcy i rzemieślnicy

patrycjusze

pospólstwo

plebs

5 Napisz, jaką funkcję pełniły w średniowieczu przedstawione obiekty.

Sukiennice w Krakowie

Ratusz we Wrocławiu

Barbakan w Krakowie

- 6 Określ, jakie kompetencje miały poszczególne organy władzy w średniowiecznym mieście. Wpisz do tabeli właściwe wyrażenia z ramki.

uchwalanie praw obowiązujących w mieście; pobieranie danin w imieniu właściciela miasta; dbanie, by obowiązujące w mieście prawa były przestrzegane; rozstrzyganie sporów między mieszkańcami miasta

Wójt	Burmistrz	Rada miejska	Ława miejska

- 7 Uporządkuj kolejno prace prowadzące do uzyskania mąki. Wpisz w wolne miejsce cyfry od 1 do 4.

_____ siew zboża _____ młócenie zboża
 _____ mielenie ziarna _____ ścinanie kłosów zboża

- ★ 8 Określ, w jaki sposób zgodnie z metodą trójpolówki powinna być wykorzystywana każda część pola przez kolejne trzy lata. Uzupełnij tabelę.

Lata	I część pola	II część pola	III część pola
Rok 1	zboża ozime	zboża jare	ugór
Rok 2			
Rok 3			

4 Kościół w średniowieczu

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H5R41B

Na dobry początek

- 1 Wykreśl z diagramu sześć słów związanych z Kościołem w średniowieczu. Zapisz je w wyznaczonym miejscu.

W	K	O	P	I	S	T	A	B	O
B	K	L	A	S	Z	T	O	R	W
P	A	P	I	E	Ż	A	S	K	I
O	P	A	T	K	Z	A	K	O	N
K	A	H	A	B	I	T	R	A	B

HASŁA: _____

- 2 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

W średniowieczu duchowni podlegali bezpośrednio władcy kraju, w którym żyli.	P	F
Asceza polega na wyrzeczeniu się wygod, a nawet zadawaniu sobie cierpienia.	P	F
Zakon to wspólnota religijna żyjąca według ustalonych zasad.	P	F
W średniowieczu do zakonu mogli wstępować tylko mężczyźni.	P	F

- 3 Połącz ilustrację z wyrażeniami określającymi zajęcia średniowiecznych zakonników.

- głoszenie chrześcijaństwa
- prowadzenie szkół
- wykonywanie broni dla rycerzy
- opieka nad chorymi
- przepisywanie ksiąg
- strzeżenie porządku w mieście
- pobieranie danin
- uprawa ziemi

- 4 Przyjrzyj się zamieszczonym portretom świętych żyjących w średniowieczu. Następnie wykonaj polecenia.

Święty Benedykt

Święty Dominik Guzmán

Święty Franciszek

Praca z ilustracją

- a) Zapisz pod każdym portretem nazwę zakonu założonego przez ukazanego świętego.
- b) Napisz, który z przedstawionych świętych założył słynny klasztor na Monte Cassino we Włoszech.
- c) Określ, która z ukazanych postaci uważana jest dziś za patrona ekologów. Wyjaśnij, dlaczego otrzymała to zaszczytne miano.

- ★ 5 Odszukaj w dostępnych źródłach informacje na temat znanych klasztorów znajdujących się w Polsce. Następnie napisz, w którym wieku powstał każdy z nich i jakiego zakonu jest siedzibą.

• opactwo w Tyńcu (obecnie dzielnicy Krakowa) – _____

• klasztor na Jasnej Górze w Częstochowie – _____

• opactwo w Oliwie (obecnie dzielnicy Gdańska) – _____

6 Wyjaśnij, co oznacza sformułowanie *benedyktyńska cierpliwość*.

7 Zapoznaj się z tekstem średniowiecznego pisarza Kasjodora. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Kasjodor o benedyktyńskiej pracy

Ja jednak wyznam swe najgłębsze pragnienie, że wśród wszelkich naszych fizycznych zajęć najbardziej mi się podoba, i to nie bez racji, przepisywanie ksiąg, jeżeli tylko należycie wykonywane. Odczytywanie Pism Bożych daje umysłowi zbawienne pouczenie, a przepisywanie przykazań Pańskich rozsiewa je szeroko i daleko. Cóż za szczęśliwe zajęcie, jak szczytny to trud, ręką głosić kazania ludowi, palcami języki otwierać i wśród ciszy zbawienie śmiertelnikom rozdawać, a grzeszne pokuszenia szatańskie zwalczać piórem i atramentem. Każde słowo Pańskie przepisane ręką przepisywacza jest raną zadaną szatanowi. Przepisywacz siedzi w jednym miejscu, lecz owoc jego trudu rozsiewa się po różnych prowincjach. Praca jego jest odczytywana w miejscach świętych. Słucha jej lud i odwraca się od złych zamysłów i czystym sercem służy Panu [...]. Postaraliśmy się ponadto o fachowych introligatorów¹ [...], aby piękno Pisma świętych ozdabiała odpowiednia szata zewnętrzna [...]. Przygotowaliśmy również mechaniczne oświetlenie dla pracy nocnej, żeby nie wygasły oświetlające płomienie, lecz żeby ogień podsycił się sam przez się [...]. Postarałem się również o jeden zegar słoneczny na dzień i zegar wodny na noc, aby wam bez przerwy dniem i nocą wskazywały.

¹ Introligator – rzemieślnik zajmujący się oprawianiem książek.

Praca z tekstem źródłowym

a) Napisz, dlaczego zdaniem autora praca kopisty jest niezwykle ważna.

b) Wyjaśnij, jakie udogodnienia dla pracy kopistów wprowadzono w skryptorium.

5 Sztuka średniowiecza

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H5FXR8

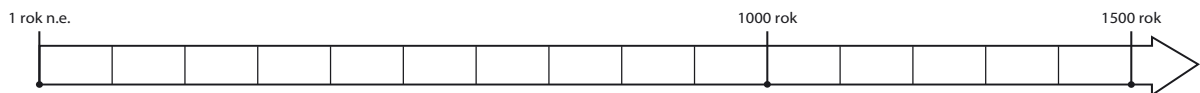
Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Malowidła i rzeźby religijne, dzięki którym wierni mogli poznawać treść Pisma Świętego, nazywano po łacinie *biblia pauperum*, co oznacza

- A Biblia malowana.
- B Biblia dla ubogich.
- C Biblia do oglądania.
- D Biblia dla niepiśmiennych.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

a) Zamaluj dowolnym kolorem okres średniowiecza.

b) Uzupełnij zdanie.

Średniowiecze trwało od _____ wieku do _____ wieku.

3 Uzupełnij tabelę, wpisując w odpowiednie miejsca cechy charakterystyczne dla budowli wniesionych w stylu romańskim i gotyckim.

Elementy architektury	Styl romański	Styl gotycki
Materiał budowlany		
Okna		
Mury		
Sklepienia		

- 4 Przyjrzyj się fotografiom przedstawiającym średniowieczne zabytki w Polsce. Napisz pod każdym zdjęciem, czy przedstawia budowlę wzniesioną w stylu romańskim, czy gotyckim.

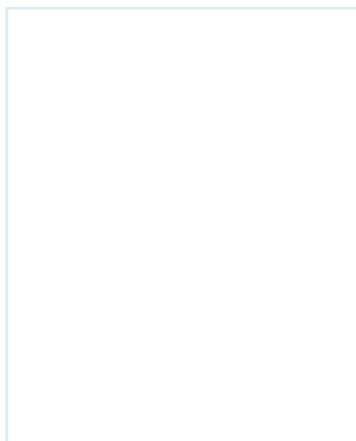
Bazylika Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Pelplinie

Bazylika świętych Piotra i Pawła w Kruszwicy

- 5 Wyjaśnij, jakie były najważniejsze cele stawiane przed sztuką w średniowieczu.

- ★ 6 Pokoloruj ilustrację przedstawiającą inicjał ze średniowiecznej księgi. Następnie zaprojektuj ozdobny inicjał swojego imienia lub nazwiska.

Dobra rada

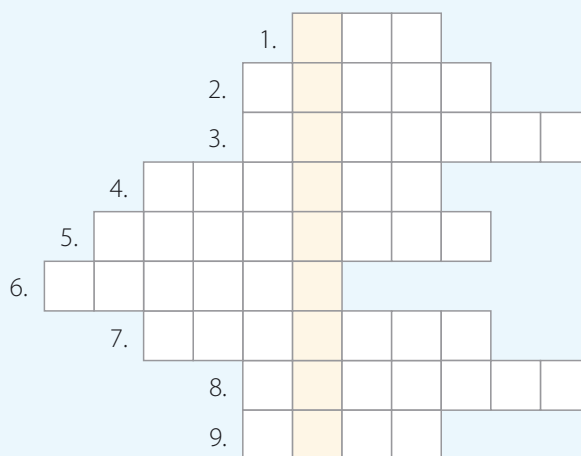
Możesz wykonać kilka szkiców ozdobnego inicjału swojego imienia lub nazwiska, aby wybrać najlepszy.

Podsumowanie rozdziału V

Sprawdź, czy potrafisz

- 1 Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.
Społeczeństwo średniowieczne dzieliło się na stany, które miały (*takie same / różne*) prawa i obowiązki.
Głównymi zajęciami mieszkańców średniowiecznych miast były (*uprawa ziemi i hodowla zwierząt / handel i rzemiosło*).
W średniowiecznych uniwersytetach nauka odbywała się (*w najważniejszym języku danego kraju / po łacinie*).
Lennem nazywano ziemię, którą otrzymał (*senior / wasal*).
- 2 Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij znaczenie otrzymanego hasła.

1. Chłopiec z rycerskiego rodu służący na dworze innego rycerza.
2. Budowla obronna będąca często siedzibą bogatego rycerza.
3. Służyły rycerzowi do kierowania koniem.
4. Noszona przez rycerza podczas bitew i turniejów, chroniła go przed ciosami.
5. Element ubioru rycerza. Rzucenie jej na ziemię oznaczało wyzwanie na pojedynek.
6. Chroniła rycerza przed ciosami przeciwnika, często był na niej umieszczany symbol rodu rycerskiego.
7. Zawody, podczas których rycerze toczyli ze sobą pojedynki.
8. Pomocnik rycerza, szkolony przez niego do walki.
9. Symbol rodu rycerskiego, umieszczany między innymi na tarczy i przy wejściu do siedziby rycerza.

HASŁO: _____

3 Połącz każde pojęcie z właściwym wyjaśnieniem. Jedno z nich jest niepotrzebne.

- lokacja •
 - zakon •
 - ratusz •
 - cech •
- siedziba władz średniowiecznego miasta
 - utworzenie nowego miasta lub wsi
 - organizacja zrzeszająca rzemieślników jednej specjalizacji
 - tkanina wełniana służąca w średniowieczu do szycia ubrań
 - wspólnota religijna żyjąca według ściśle określonych reguł

4 Przyporządkuj elementy wymienione w ramce do właściwego stylu w architekturze.

strzeliste wieże, małe i wąskie okna, budowle z cegły, budowle z kamienia, ozdobne witraże, wieże pełniące funkcje obronne, ostre łuki w oknach, półkoliste sklepienia, łuki oporowe i przypory

Cechy stylu romańskiego	Cechy stylu gotyckiego

5 Napisz, jakiego stanu dotyczy każdy z opisów.

Byli stanem zróżnicowanym pod względem posiadanego majątku. Najbogatsi i najbardziej wpływowi z nich określani są mianem patrycjuszcy.

Stanowili najliczniejszy stan w średniowiecznym społeczeństwie. Posiadali jednak najmniej praw ze wszystkich.

6 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Pierwszym zakonem żebraczym powstałym w średniowieczu był zakon

- A benedyktynów. B cystersów. C dominikanów. D franciszkanów.

VI. Polska pierwszych Piastów

1 Zanim powstała Polska

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H58JYH

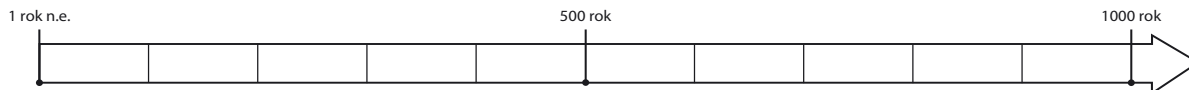
Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

W XX wieku w okolicach Biskupina odkryto

- A warowną osadę z VIII wieku p.n.e.
- B starożytne mogiły w kształcie kopców.
- C kamienne kręgi stworzone przez germańskich Gotów.
- D drewnianą świątynię pogańskich bogów.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- a) Zamaluj dowolnym kolorem na osi czasu okres od początku V do końca VIII wieku, gdy na ziemiach polskich osiedlali się Słowianie.
- b) Zakreskuj wiek X, w którym powstało państwo Polan.

3 Uzupełnij tekst. Spośród wyrazów i wyrażeń wybierz właściwe, a następnie odpowiednio je odmień. Jedno z nich jest niepotrzebne.

ogień, Świętowit, przyroda, Swaróg, wiele, Perun, plemię, cztery

Słowianie wierzyli w _____ bogów i czcili siły _____ .

Jednym z ich najważniejszych bóstw był _____ – pan słońca

i _____. Z kolei niebem i piorunami władał _____ .

Bogiem wojny i urodzaju był _____. Przedstawiano go jako postać

o _____ twarzach.

- 4 Wpisz w kratki litery tworzące właściwe hasła. Litery z krerek oznaczonych cyframi utworzą hasło główne. Zapisz je poniżej, a następnie wyjaśnij jego znaczenie.

Plemię, które w IX wieku utworzyło na południu dzisiejszej Polski własne państwo.

	6							7
--	---	--	--	--	--	--	--	---

Góra w pobliżu Wrocławia, czczona w przeszłości jako siedziba bogów słowiańskich.

	3				4
--	---	--	--	--	---

Plemię słowiańskie zamieszkujące w przeszłości tereny dzisiejszej północnej Polski.

1				2				5		
---	--	--	--	---	--	--	--	---	--	--

HASŁO:

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

- ★ 5 Przyjrzyj się zamieszczonym fotografiom ukazującym obrzędy Słowian, które przetrwały do dziś. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Zapisz pod każdą z fotografii, jaki obrzęd został na niej przedstawiony.
b) Napisz, które z przedstawionych tradycji są pielęgnowane w Twojej rodzinie.

2 Mieszko I i początki Polski

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Mieszko I pochodził z plemienia

- A Polan.
- B Pomorzan.
- C Ślęzan.
- D Wiślan.

2 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Ojcem Mieszka I był książę Siemomysł.	P	F
Nazwa „Polska” pochodzi od nazwy plemienia Polan, którzy podbili sąsiednie plemiona i utworzyli państwo.	P	F
Mieszko I był założycielem dynastii Piastów.	P	F
Państwo Mieszka I było większe od terenów dzisiejszej Polski.	P	F

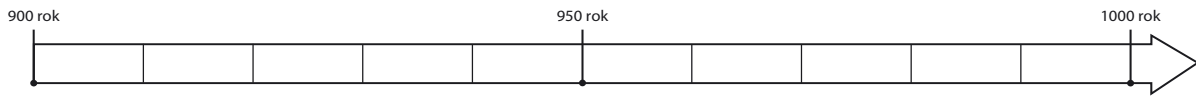
3 Wymień trzy argumenty, które przemawiały za przyjęciem chrztu przez Mieszka I.

- _____
- _____
- _____

4 Wyjaśnij, jaką rolę odgrywali duchowni w państwie Mieszka I po przyjęciu przez niego chrześcijaństwa.

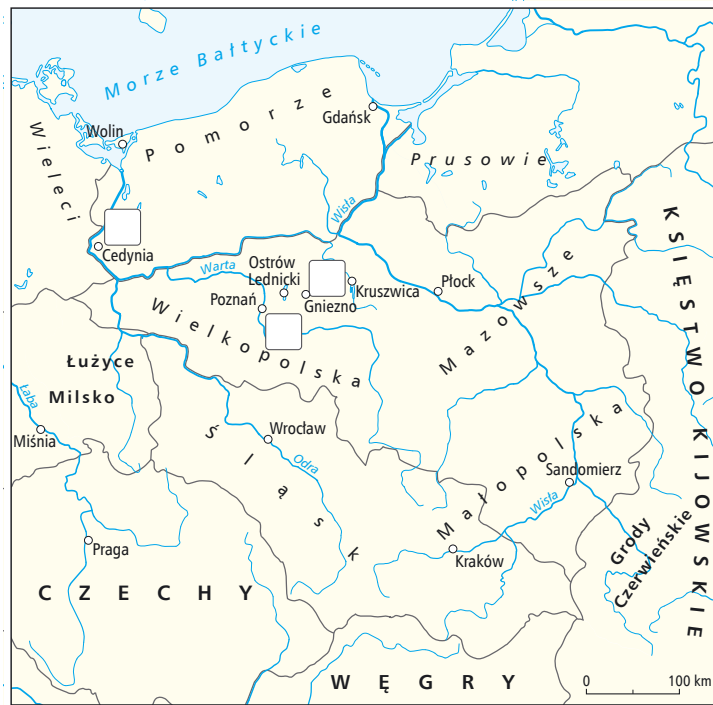
- _____
- _____
- _____

- 5 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- Zaznacz rok, w którym Mieszko I przyjął chrzest.
 - Oznacz na osi datę śmierci Mieszka I.
- 6 Przyjrzyj się mapie ukazującej ziemie polskie w X wieku. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- Oznacz czerwonym kolorem granice państwa Mieszka I w 992 roku.
- Podkreśl nazwę państwa, z którego pochodziła księżniczka Dobrawa.
- Wstaw właściwe litery w trzech kwadratach przy grodach, którym odpowiadają podane opisy.
 - Gród będący miejscem kultu pogańskiego na ziemiach polskich.
 - Najważniejszy gród państwa Polan.
 - Siedziba pierwszego biskupstwa na ziemiach polskich.
 - Gród, w którego pobliżu w 972 roku Mieszko I stoczył bitwę z margrabią Hodonem.

3 Polska Bolesława Chrobrego

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Przydomek Bolesława Chrobrego oznacza inaczej

A „hojny”.

B „mądry”.

C „pobożny”.

D „waleczny”.

2 Przyjrzyj się fragmentom słynnych Drzwi Gnieźnieńskich. Następnie wykonaj polecenia.

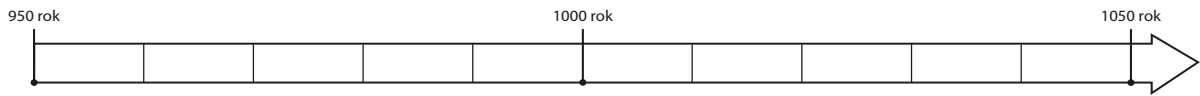
Praca z ilustracją

a) Zapisz pod każdą z ilustracji właściwy tytuł z ramki. Jeden z nich jest niepotrzebny.

Chrzest Prusów, Przybycie do Prusów, Przybycie cesarza niemieckiego do Gniezna, Męczeńska śmierć, Wykupienie zwłok biskupa Wojciecha

b) Uporządkuj przedstawione wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w kratki cyfry od 1 do 4.

- 3** Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- a)** Zaznacz na osi czasu datę zjazdu gnieźnieńskiego.
b) Uzupełnij zdanie.
 Zjazd gnieźnieński odbył się w _____ połowie _____ wieku.
- 4** Przeczytaj fragment niemieckiej Kroniki Thietmara [czytaj: titmara] z XI wieku. Następnie odpowiedz na pytania.

Tekst źródłowy

Kronika Thietmara

Widząc z daleka miasto upragnione szedł doń pobożnie bosymi stopami, a przyjęty z czcią niezwykłą przez biskupa [...], wprowadzony został do kościoła, błagając zlaną łzami wstawiennictwa świętego męczennika dla pozyskania sobie łaski Chrystusowej. I niezwłocznie ustanowił tam arcybiskupstwo, jak sądzić: prawnie [...] Archidiecezję¹ tę powierzył bratu wspomnianego męczennika, Radzymowi, poddając mu Rajnberna, biskupa katedry kołobrzeskiej, Poppona krakowskiego, Jana Wrocławskiego, wyłączwszy Ungera poznańskiego, a sporządziwszy tamże ołtarz, złożył na nim z niezmierną czcią święte relikwie.

¹ Archidiecezja – arcybiskupstwo lub obszar jemu podległy.

Praca z tekstem źródłowym

- a)** Jakiego wydarzenia dotyczy opis kronikarza?
-
- b)** Komu podlegały biskupstwa w Kołobrzegu, Krakowie i we Wrocławiu?
-
- ★ **c)** W którym fragmencie swojej relacji kronikarz dokonał przekłamania? Uzasadnij swoją odpowiedź.
-
-

- 5 Przyjrzyj się portretowi Bolesława Chrobrego. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Napisz, jakie oznaki władzy Bolesława Chrobrego zostały ukazane na ilustracji.

b) Zapisz, kiedy władca Polski uzyskał każdy z przedstawionych przedmiotów.

- 6 Przyjrzyj się mapie przedstawiającej ziemie polskie w X–XI wieku. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- a) Oznacz dowolnym kolorem granice kraju odziedziczonego przez Bolesława Chrobrego.
 b) Zamaluj ziemie czasowo zajęte przez Bolesława Chrobrego.
 c) Podkreśl nazwę miejscowości, w której utworzono pierwsze polskie arcybiskupstwo.

4 Kryzys i odbudowa państwa polskiego

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Następcą Bolesława Chrobrego był

- A Bezprym.
- B Bolesław Śmiały.
- C Kazimierz Sprawiedliwy.
- D Mieszko II.

2 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Jedną z przyczyn kryzysu państwa Piastów w XI wieku był wspólny najazd Niemców i Rusinów na ziemię polskie.	P	F
W wyniku wyprawy zbrojnej Czechów w 1038 roku Polska zdobyła Śląsk.	P	F
Kryzys państwa polskiego został pogłębiony przez Bezpryma, który przejął władzę i zmusił Mieszka II do ucieczki.	P	F
Król Mieszko II dążył do przywrócenia pogańskiej wiary na ziemiach polskich.	P	F

3 Połącz portret Kazimierza Odnowiciela ze zdaniami opisującymi tego władcę.

- Odesłał polskie insygnia koronacyjne cesarzowi Niemiec.
- Stłumił bunt ludności przeciw chrześcijaństwu.
- Zawarł sojusz z Czechami.
- Przyłączył do Polski Mazowsze i Pomorze Gdańskie.
- Odzyskał dla Polski utracony wcześniej Śląsk.
- Był synem Mieszka II.
- Przeniósł główną siedzibę władców Polski do Krakowa.

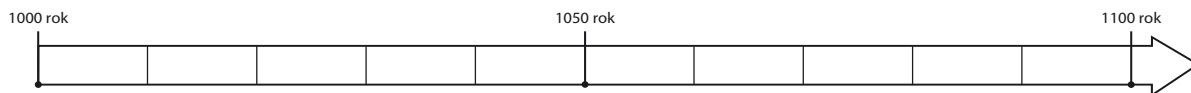
- 4 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w wyznaczone miejsca cyfry od 1 do 5.

- _____ koronacja Mieszka II
- _____ najazd Niemców i Rusinów na Polskę
- _____ przejęcie władzy w Polsce przez Bezpryma
- _____ powrót księcia Kazimierza do Polski
- _____ czeski najazd na Wielkopolskę

- 5 Uzupełnij tekst, wpisując w wolne miejsca właściwe imiona.

Książę _____ Śmiały dążył do wzmocnienia pozycji Polski. Poparł papieża _____ w sporze z cesarzem _____ o inwestyturę. W wyniku buntu możnych wspieranych przez biskupa _____ władca musiał uchodzić z kraju.

- 6 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- a) Zaznacz na osi czasu datę koronacji Bolesława Śmiałego.
- b) Zapisz nad osią czasu właściwą nazwę epoki historycznej.
- ★ 7 Oceń, który z potomków Bolesława Chrobrego: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel czy Bolesław Śmiały, ma Twoim zdaniem największe zasługi w pokonaniu kryzysu państwa polskiego w XI wieku. Uzasadnij swoją odpowiedź.

5 Rządy Bolesława Krzywoustego

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H5NA8U

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Władysław Herman był

- A bratem Bolesława Śmiałego. C synem Mieszka II.
 B synem Bolesława Śmiałego. D bratem Bolesława Krzywoustego.

2 Przyjrzyj się zamieszczonej mapie ukazującej ziemie polskie w XII wieku. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- a) Pokoloruj na czerwono tereny zdobyte przez Bolesława Krzywoustego.
b) Podpisz na mapie dzielnice wchodzące w skład państwa Piastów.

Małopolska, Mazowsze, Pomorze, Śląsk, Wielkopolska

- 3 Zapoznaj się z fragmentem *Kroniki polskiej* Galla Anonima z XII wieku. Następnie odpowiedz na pytania.

Tekst źródłowy

Żądania Henryka V wobec Bolesława

Cesarz [Henryk V], [...] przygotowując się do wkroczenia do Polski z potężnym wojskiem, przesłał Bolesławowi wprzód poselstwo w te słowa: „Niegodnym jest cesarza i przeciwnym prawom rzymskim wkraczać zbrojnie do kraju wroga, a zwłaszcza swego wasala, zanim się z nim nie porozumie co do pokoju, jeśli chce być posłusznym, lub co do wojny [...]. Dlatego powinieś albo przyjąć z powrotem brata swego, oddając mu połowę królestwa, a mnie płacić rocznie 300 grzywien trybutu, lub tyłuż rycerzy dostarczyć na wyprawę, albo ze mną, jeśli czujesz się na siłach, podzielić mieczem królestwo polskie”. Na to książę północny Bolesław odpowiedział: „[...] mielibyśmy się za niewiasty [kobiety], a nie za mężów, gdybyśmy wolności swej nie bronili”.

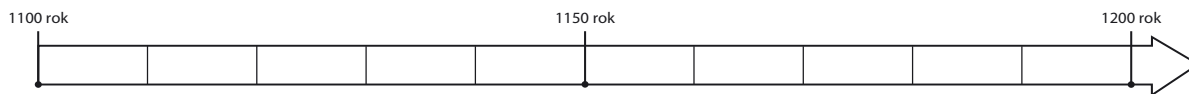
Praca z tekstem źródłowym

- a) Do czego wzywa Bolesława cesarz Henryk V?

- b) Na jakie zasady powołuje się cesarz w liście do księcia Bolesława?

- c) Jakiej odpowiedzi udzielił książę Bolesław cesarzowi?

- 4 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

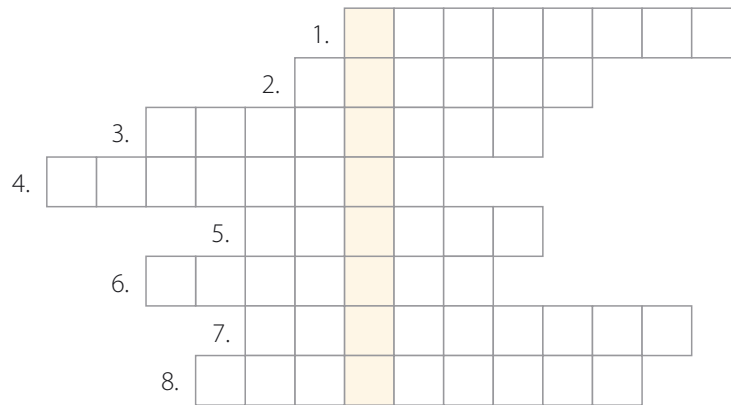

Praca z osią czasu

- a) Zaznacz na osi czasu datę ogłoszenia testamentu Bolesława Krzywoustego.
 b) Uzupełnij zdanie.

Podział Polski na dzielnice został przeprowadzony w _____ połowie _____ wieku.

5 Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij znaczenie hasła głównego.

1. Palatyn Władysława Hermana.
2. Imię władcy Niemiec, który najechał Polskę w 1109 roku.
3. Imię przyrodniego brata Bolesława Krzywoustego.
4. Jeden z grodów na Pomorzu Zachodnim podbitych przez Bolesława Krzywoustego.
5. Gród oblegany przez Niemców w 1109 roku.
6. Obszar podbity przez Bolesława Krzywoustego.
7. Imię ojca Bolesława Krzywoustego.
8. Dokument wyrażający ostatnią wolę zmarłego.

HASŁO: _____

6 Wymień uprawnienia, które według testamentu Bolesława Krzywoustego przysługiwały seniorowi.

- _____
- _____
- _____

★ 7 Określ, czym jest dokument znany jako *Bulla gnieźnieńska*. Wyjaśnij, dlaczego ma ona wielkie znaczenie dla języka polskiego.

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z internetu.

6 Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H5B4TP

Na dobry początek

1 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Państwo pierwszych Piastów było zamieszkiwane przez około

A sto tysięcy ludzi.

C pięć milionów ludzi.

B milion ludzi.

D dziesięć milionów ludzi.

2 Przyjrzyj się zamieszczonym ilustracjom. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Zapisz pod każdą z ilustracji odpowiednią nazwę grupy społecznej.

b) Napisz, jakie były obowiązki przedstawionych postaci w państwie pierwszych Piastów.

3 Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Większość obszaru Polski pierwszych Piastów pokrywały puszcze.	P	F
Ludność służebna usługiwała władcy w jego rezydencji.	P	F
W dawnej Polsce wojowie tworzyli oddział zwany drużyną.	P	F

- 4 Opisz zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów.

- 5 Przyjrzyj się fotografii przedstawiającej makietę grodu na Ostrowie Lednickim. Zapisz w wyznaczonych miejscach odpowiednie określenia z ramki.

wał obronny, wieża strażnicza, most, podgrodzie, brama, rezydencja władcy

- ★ 6 Napisz, czym różnili się wojowie z czasów Mieszka I i Bolesława Chrobrego od późniejszego rycerstwa.

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z książek o wojsku polskim w średniowieczu.

TAJEMNICE

Kto spisywał dzieje Polski?

- 1 Pokoloruj ramki, w których wyjaśniono, dlaczego kroniki są niezwykle ważne dla poznania historii.

Opisują przeszłość.

Wyjaśniają zjawiska astronomiczne.

Zawierają opinię autora o dawnych wydarzeniach.

Informują o ważnych wydarzeniach.

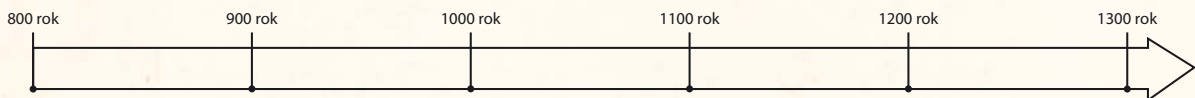
Zawierają elementy baśniowe i fantastyczne.

Opisują szczegółowo przyrodę.

- 2 Podkreśl linijkę, która przedstawia źródła do dziejów Polski uporządkowane w kolejności chronologicznej.

- kronika Galla Anonima – relacje Ibrahima ibn Jakuba – kronika Wincentego Kadłubka
- kronika Galla Anonima – kronika Wincentego Kadłubka – relacje Ibrahima ibn Jakuba
- kronika Wincentego Kadłubka – kronika Galla Anonima – relacje Ibrahima ibn Jakuba
- relacje Ibrahima ibn Jakuba – kronika Galla Anonima – kronika Wincentego Kadłubka

- 3 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- a) Zamaluj na osi czasu wiek XII, w którym powstała najstarsza polska kronika.
b) Oznacz na osi datę chrztu Polski.

- 4 Podkreśl właściwe dokończenie zdania.
Pierwszą polską kronikę napisał kronikarz znany jako

- A Nestor. C Ibrahim ibn Jakub.
 B Gall Anonim. D Wincenty Kadłubek.

SPRZED WIEKÓW

- 5 Przeczytaj fragment *Kroniki polskiej* Galla Anonima. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Przedmowa do *Kroniki polskiej* Galla Anonima

Ponieważ na rozległych obszarach świata królowie i książęta dokonują nader wielu czynów godnych pamięci, które z powodu niechęci i niedbałości, a może nawet z braku ludzi uczonych, okrywa milczenie – uznaliśmy za rzecz wartą trudu niektóre czyny książąt polskich opisać raczej skromnym [naszym] piórem, ze względu na pewnego chwalebego [godnego pochwały] i zwycięskiego księcia imieniem Bolesław, niżli nic w ogóle z tych godnych uwagi zdarzeń nie zachować dla potomności [...].

Jest zaś zamiarem naszym pisać o Polsce, przede wszystkim o księciu Bolesławie i ze względu na niego opisać niektóre godne pamięci czyny jego przodków. Teraz więc w takim porządku zaczniemy wykladać nasz przedmiot, aby od korzenia posuwać się w górę ku gałęzi drzewa.

Praca z tekstem źródłowym

- a) Wyjaśnij, dlaczego – według kronikarza – wiele czynów władców ulega zapomnieniu.

- b) Napisz, którego władcę wskazuje kronikarz jako głównego bohatera swojego dzieła.

- c) Wyjaśnij, co oznacza wyrażenie: *Zaczniemy wykladać nasz przedmiot, aby od korzenia posuwać się w górę ku gałęzi drzewa.*

Dobra rada

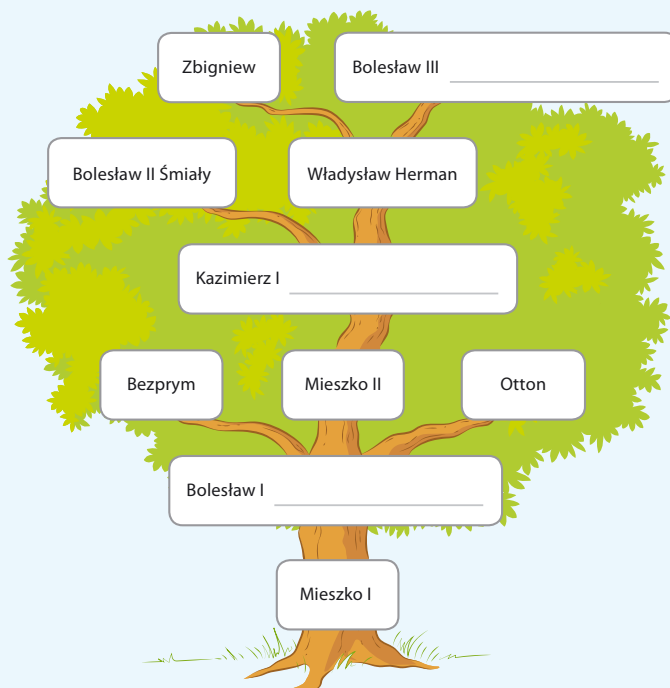
Przypomnij sobie, jak w graficzny sposób przedstawia się pokolenia danego rodu.

Podsumowanie rozdziału VI

Sprawdź, czy potrafisz

- 1 Przyjrzyj się drzewu genealogicznemu dynastii Piastów. Następnie wykonaj polecenia.

Praca ze ilustracją

- Wpisz w wolne miejsca przydomki władców z dynastii Piastów.
- Podkreśl imiona władców, którzy otrzymali koronę królewską.
- Uzupełnij zdania właściwymi określeniami pokrewieństwa.

- Mieszko I był _____ Mieszka II.
- Bolesław II Śmiały był _____ Zbigniewa.
- Bezprym był _____ Mieszka II.

- 2 Uporządkuj podane wydarzenia w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w wyznaczone miejsca cyfry od 1 do 4.

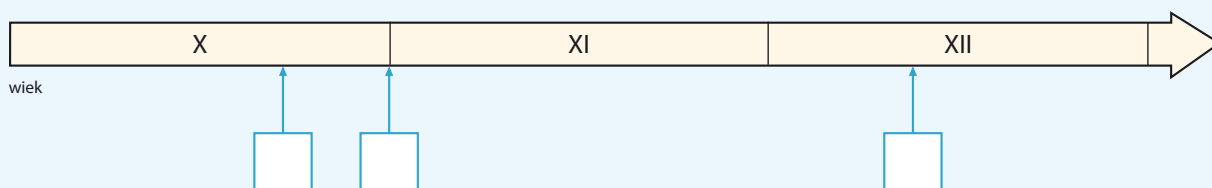
- _____ koronacja Bolesława Chrobrego
- _____ chrzest Polski
- _____ konflikt Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem
- _____ odbudowanie kraju przez Kazimierza Odnowiciela

- 3 Dopisz do każdego z wydarzeń odpowiedni wiek. Następnie wpisz litery przyporządkowane wydarzeniom we właściwe kratki pod osią czasu.

A zjazd gnieźniński – _____ wiek.

B bitwa pod Cedynią – _____ wiek.

C ogłoszenie testamentu Bolesława Krzywoustego – _____ wiek.

- 4 Oblicz, ile lat upłynęło między zjazdem gnieźnińskim a ogłoszeniem testamentu Bolesława Krzywoustego.

- 5 Zapisz pod portretami władców Polski związane z nimi wydarzenia, które znajdują się w ramce. Jedno z nich jest niepotrzebne.

pierwsza koronacja w dziejach Polski, konflikt z biskupem Stanisławem, chrzest Polski, zjazd gnieźniński, podział Polski na dzielnice, bitwa pod Cedynią, zwycięstwo nad Zbigniewem

Mieszko I

Bolesław Chrobry

Bolesław Krzywousty

Twoje mocne strony

W księgarni internetowej
Nowej Ery znajdziesz wszystko,
czego szukasz!

sklep.nowaera.pl

Bezpieczne
płatności

Bezpłatna
wysyłka

Szybka
dostawa

WCZORAJ I DZIŚ

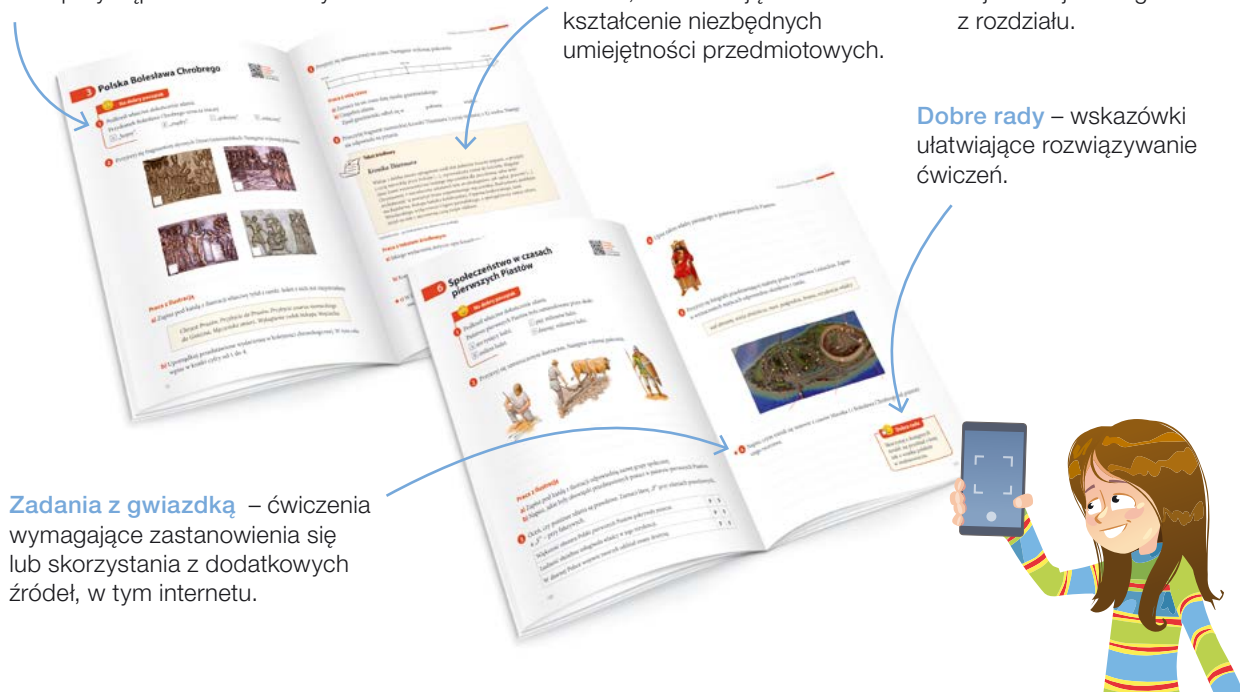
Zeszyt ćwiczeń skorelowany z podręcznikiem *Wczoraj i dziś* dla klasy 5 zawiera różnorodne ćwiczenia dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, a także ułatwia utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Na dobry początek – różnorodne łamigłówki i proste ćwiczenia stanowiące dobrą rozgrzewkę przed przystąpieniem do dalszych zadań.

Praca ze źródłami – zadania z wykorzystaniem różnych źródeł, umożliwiające kształcenie niezbędnych umiejętności przedmiotowych.

Sprawdź, czy potrafisz – ćwiczenia utrwalające najważniejsze zagadnienia z rozdziału.

Dobre rady – wskazówki ułatwiające rozwiązywanie ćwiczeń.

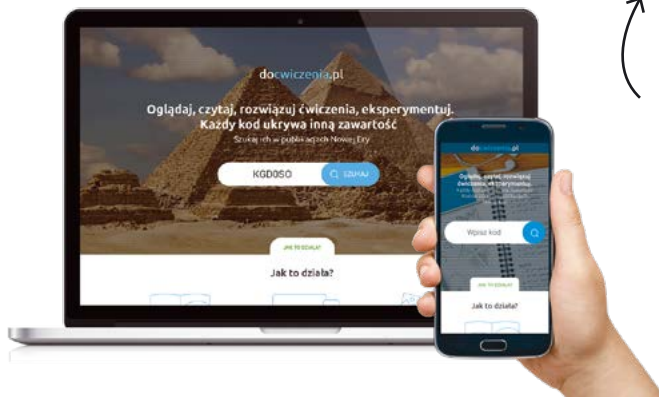

Zadania z gwiazdką – ćwiczenia wymagające zastanowienia się lub skorzystania z dodatkowych źródeł, w tym internetu.

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

*Dodatkowe materiały
– oglądaj, pobieraj,
drukuj.*

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H539V9

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*

www.nowaera.pl

nowaera@nowaera.pl

Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3321-5

9 788326 733215